

COURSE: CORPORATE GOVERNANCE
**LECTURE 12. ORGANIZATION OF DIAGNOSTICS OF THE CORPORATE
GOVERNANCE SYSTEM OF JOINT-STOCK COMPANIES**
HOME WORK WITH ANSWERS
XUSAINOV SH. PhD

КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВ - ФАНИ
**12 – МАВЗУ. АКЦИОНЕРЛИК КОМПАНИЯЛАРИНИНГ КОРПОРАТИВ
БОШҚАРУВ ТИЗИМИНИ ДИАГНОСТИКА ҚИЛИШНИ ТАШКИЛ
ЭТИШ**

МАЪРУЗАЧИ: ХУСАИНОВ Ш., и.ф.н., доцент

**УЙ ВАЗИФАСИ ЖАВОБЛАРИ БИЛАН
ХУСАИНОВ Ш., и.ф.н., доцент**

САВОЛЛАРГА ЖАВОБ БЕРИШИНГИЗ КЕРАК:

1. Корпоратив бошқарув тизимини самарадорлигини баҳолашнинг асосий мақсади нима?

Жавоб: Корпоратив бошқарув тизимининг самарадорлигини баҳолашнинг асосий мақсади — компаниянинг барча бўлимларида самарали ишлашни таъминлаш учун тизимни оптимизация қилишдир. Бунинг ортидан компаниянинг ишлаш жараёнини яхшилаш, аниқ қарорлар қабул қилиш, ва ресурсларни самарали бошқариш мақсад қилинади. Самарадорликни баҳолашда биринчи навбатда қарор қабул қилиш жараёни муҳим аҳамиятга эга, чунки у қанчалик тез ва аниқ бўлса, компаниянинг ўзига хос самарадорлиги ошади. Масалан, директорлар кенгашининг стратегик қарорлари, компаниянинг инвестицион ва молиявий қарорлари самарадорликка таъсир кўрсатади. Шунингдек, ишлаб чиқариш жараёни ва фаолият самарадорлиги орқали компаниянинг ҳар бир бўлимида вақт ва ресурсларни самарали тақсимлаш муҳимдир. Бу, ўз навбатида, компаниянинг умумий самарадорлигини яхшилади ва унга рақобатбардошликни ошириш имконини беради.

2. Корпоратив бошқарув тизимида шаффофлик ва ҳисобдорликни қандай ошириш мумкин?

Жавоб: Шаффофлик ва ҳисобдорликни ошириш учун компания ахборот алмашинуви тизимларини таҳлил қилиш ва уларни тўғри йўналтириш керак. Молиявий ҳисоботлар ва ишлаб чиқариш жараёнларининг шаффофлигини таъминлаш, ички ва ташқи манфаатдор томонлар учун

аниқ ва тўғри маълумотларни тақдим этиш корпоратив бошқарувнинг муҳим элементларидир. Бундан ташқари, молиявий ҳисоботларнинг тўлиқлиги ва уларнинг аниқлиги кўрсатадиган тизимларни ишлаб чиқиш зарур. Масалан, компания молиявий ҳисоботларни ҳар йили мунтазам равишда акционерлар жамиятида муҳокама қилиши, бу шаффофликни таъминлайди ва ишончни оширади. Шаффоф ахборот тизимлари, молиявий ҳисоботларнинг аниқлиги, стратегик мақсадлар ва ёзишмаларнинг тўғрилиги ёрдамида акционерларга, кредиторларга ва ҳукумат органларига тўғри маълумотларни тақдим этиш мумкин. Бу компанияга ташқи ва ички манфаатдорлар билан ишлашда ишончни оширишга ёрдам беради ва шу орқали ҳисобдорликни таъминлайди.

3. Корпоратив бошқарув тизими қонунга мувофиқлигини текширишнинг аҳамияти ва буни баҳолаш усуллари қандай?

Жавоб: Корпоратив бошқарув тизимининг қонунга мувофиқлигини текшириш — компаниянинг ҳуқуқий муаммолардан сақланиши ва иш фаолиятида қонунбузарликларнинг олдини олиш учун муҳимдир. Қонунга мувофиқликни баҳолаш орқали компания ўз фаолиятини белгиланган қонунларга мувофиқ амалга оширади, бу эса ҳуқуқий хавфларни минималлаштиради. Бу, айниқса, молиявий ҳисоботлар, акционерлар ҳуқуқлари ва меҳнат қонунчилигига риоя қилишда муҳимдир. Масалан, молиявий ҳисоботларнинг қонуний талабларга мос келиши ва уларнинг тўлиқ ва аниқ бўлиши муҳим аҳамиятга эга. Шундай қилиб, компания қонун талабларига мос бўлган ички сиёсатлар ва амалий қадамлар ишлаб чиқариш орқали қонунга мувофиқликни таъминлаши керак. Қонунчиликнинг бажарилиши, акционерлар ва ходимлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ҳам муҳимдир. Компаниянинг ички сиёсатлари ва фаолиятлари белгиланган қонунлар ва меъёрларга мос келиши мумкинлигини текшириш орқали юридик хавфлардан сақланишга эришилади. Бу, ўз навбатида, компаниянинг ҳуқуқий барқарорлигини ва ишлаб чиқариш самарадорлигини таъминлайди.

4. Корпоратив бошқарув структурасининг асосий элементлари ва уларнинг аҳамияти қандай?

- Корпоратив бошқарувнинг асосий элементларига қуйидагилар киради:
 - **Директорлар кенгаши:** Бу корпоратив бошқарувнинг марказий элементи бўлиб, компаниянинг умумий стратегиясини белгилайди ва энг юқори бошқарув қарорларини қабул қилади. Кенгашнинг аъзолари, одатда, компаниянинг аксиядорлари томонидан сайланади ва улар компания фаолиятини назорат қилиш билан бирга, йирик молиявий ва стратегик қарорлар учун жавобгардир.

- **Ижро этувчи органлар:** Бу директорлар кенгашининг қарорларини амалга оширадиган бошқарув жамоасидир. Улар ҳар куни оператсион қарорлар қабул қилади ва компаниянинг жорий фаолиятини бошқаради.
- **Корпоратив маданият ва ахлоқ:** Бу, компаниянинг ички иш муҳитини ва ходимлар билан алоқаларини белгилайди. Яхши ташкил этилган корпоратив маданият компания ичидаги коммуникатсияни, мотиватсияни ва самарадорликни оширади. Бу омиллар юқори иш самарадорлигини ва муваффақиятли стратегияларни амалга оширишни таъминлайди. Ушбу элементларнинг ҳар бири компаниянинг умумий самарадорлигини ва узоқ муддатли муваффақиятини таъминлашда муҳим рол ўйнайди. Шу билан бирга, ҳар бир элемент ўзаро боғланган ва бир-бирини тўлдиради, бу эса компаниянинг жаҳон бозоридаги рақобатбардошлигини оширади.

5. Корпоратив бошқарувда масъулият ва шаффофлик қандай рол ўйнайди?

- **Масъулият:** Корпоратив бошқарувда масъулият, компаниянинг барча ишчилари ва раҳбариятининг ўз вазифаларини бажаришдаги мажбуриятларини англатади. Масъулиятнинг мавжудлиги компаниянинг самарали бошқарувини таъминлайди, чунки ҳар бир ходим ўз вазифаларига жиддий ёндашади ва компаниянинг умумий мақсадларига эришишга ёрдам беради. Бундай масъулиятни таъминлаш учун компания ичида аниқ тақсимланган вазифалар, қарорлар қабул қилишда барқарорлик ва аниқ жавобгарлик тизими зарур.
- **Шаффофлик:** Бу компаниянинг барча фаолиятлари ҳақида очиқ ва аниқ маълумотлар тақдим этишдир. Шаффофлик, аксиядорлар, инвесторлар ва жамоатчилик билан ўзаро ишончни яратади. Бошқарув қарорлари, молиявий ҳисоботлар ва компаниянинг стратегиялари тўғрисидаги маълумотларни ошкор қилиш, ишончни оширади ва потенциал фирибгарлик ва нотўғри бошқарувни олдини олишга ёрдам беради. Хусусан, шаффофлик компания ичидаги ёмон бошқарувни аниқлаш ва тузатиш имкониятини беради, шу билан бирга инвесторлар учун хавфсизлик ва барқарорликни таъминлайди.
- Ўзаро боғлиқ равишда, масъулият ва шаффофлик компания бошқарувининг асосий пойдеворларини ташкил қилади ва улар компаниянинг барқарор ўсишини таъминлайди.

6. Корпоратив ижтимоий масъулият (КИМ) корпоратив бошқарувда қандай аҳамиятга эга?

- **Корпоратив ижтимоий масъулият (КИМ)** компаниянинг фақат иқтисодий фойда олишдан ташқари, жамият ва атроф-муҳитга ҳам ижобий таъсир кўрсатишга бўлган масъулиятини англатади. Бу принцип компания

томонидан ўзининг стратегик ва оператсион фаолиятларини ижтимоий масъулият билан мувофиқлаштиришни талаб қилади. КИМ стратегиялари, компания ичидаги меҳнат шароитларини яхшилаш, экологик барқарорликни таъминлаш ва жамоат ривожланишига ҳисса қўшишни ўз ичига олади. Масалан, қайта тикланувчи энергия манбаларидан фойдаланиш, ижтимоий лойиҳаларда иштирок этиш ёки меҳнат шароитларини яхшилаш каби ташаббуслар.

○ КИМ нинг самарали амалга оширилиши компания обрўсини оширади, уларни мустаҳкамлашга ва харидорлар, инвесторлар ва бошқа манфаатдор томонлар билан мустаҳкам алоқалар ўрнатишга ёрдам беради. Бошқа томондан, компания ўзининг жамиятга бўлган масъулиятини англаб, узоқ муддатли ижтимоий ва экологик барқарорликни таъминлайди.

○ Яхши ташкил этилган КИМ нафақат бизнеснинг шаффофлигини оширади, балки компаниянинг рақобатбардошлигини ҳам мустаҳкамлайди, чунки бугунги кунда кўплаб инвесторлар ва мижозлар КИМ фаолиятларини тўғъри бажарувчи компанияларга устунлик беришади. Бу омил, ўз навбатида, компаниянинг узоқ муддатли муваффақиятини таъминлайди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Corporate governance: principles, policies and practices, Tricker B. / Oxford, 2015
2. Zamonaviy korporativ boshqaruv: Darslik, Elmirezayev S./T.: "Iqtisod-moliya". 2019
3. Korporativ boshqaruv: Darslik, Elmirezayev S./ T.: "Zebo Print", 2021
4. -Korporativ boshqaruv: muammolar va zamonviy yechimlar. Suyunov D.X., Xoshimov E.A., Xusainov Sh.A./ Toshkent: Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi, 2021